

"İŞ, GÜÇ" ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ VE İNSAN KAYNAKLARI DERGİSİ

"IS, GUC" INDUSTRIAL RELATIONS AND HUMAN RESOURCES JOURNAL

Ekim/October 2015 Cilt/Vol: 17 Sayı:1/Num:4, Sayfa: 215-238

Editörler Kurulu / Executive Editorial Group

Aşkın Keser (Uludağ University)
K. Ahmet Sevimli (Uludağ University)
Şenol Baştürk (Uludağ University)

Editör / Editor in Chief

Şenol Baştürk (Uludağ University)

Yayın Kurulu / Editorial Board

Doç. Dr. Erdem Cam (ÇAŞGEM)
Yrd. Doç. Dr. Zerrin Fırat (Uludağ University)
Prof. Dr. Aşkın Keser (Uludağ University)
Prof. Dr. Ahmet Selamoğlu (Kocaeli University)
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Sevimli (Uludağ University)
Prof. Dr. Abdulkadir Şenkal (Kocaeli University)
Doç. Dr. Gözde Yılmaz (Marmara University)
Yrd. Doç. Dr. Memet Zencirkıran (Uludağ University)

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

Prof. Dr. Ronald Burke (York University-Kanada)
Assoc. Prof. Dr. Glenn Dawes (James Cook University-Avustralya)
Prof. Dr. Jan Dul (Erasmus University-Hollanda)
Prof. Dr. Alev Efendioğlu (University of San Francisco-ABD)
Prof. Dr. Adrian Furnham (University College London-İngiltere)
Prof. Dr. Alan Geare (University of Otago- Yeni Zelanda)
Prof. Dr. Ricky Griffin (TAMU-Texas A&M University-ABD)
Assoc. Prof. Dr. Diana Lipinskiene (Kaunos University-Litvanya)
Prof. Dr. George Manning (Northern Kentucky University-ABD)
Prof. Dr. William (L.) Murray (University of San Francisco-ABD)
Prof. Dr. Mustafa Özbilgin (Brunel University-UK)
Assoc. Prof. Owen Stanley (James Cook University-Avustralya)
Prof. Dr. Işık Urla Zeytinoğlu (McMaster University-Kanada)

Ulusal Danışma Kurulu / National Advisory Board

Prof. Dr. Yusuf Alper (Uludağ University)
Prof. Dr. Veysel Bozkurt (İstanbul University)
Prof. Dr. Toker Dereli (Işık University)
Prof. Dr. Nihat Erdoğan (İstanbul Şehir University)
Prof. Dr. Ahmet Makal (Ankara University)
Prof. Dr. Ahmet Selamoğlu (Kocaeli University)
Prof. Dr. Nadir Suğur (Anadolu University)
Prof. Dr. Nursel Telman (Maltepe University)
Prof. Dr. Cavide Uyargil (İstanbul University)
Prof. Dr. Engin Yıldırım (Anayasa Mahkemesi)
Prof. Dr. Arzu Wasti (Sabancı University)

İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, yılda dört kez yayınlanan hakemli, bilimsel elektronik dergidir. Çalışma hayatına ilişkin makalelere yer verilen derginin temel amacı, belirlenen alanda akademik gelişime ve paylaşım katkıda bulunmaktadır. "İş, Güç," Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 'Türkçe' ve 'İngilizce' olarak iki dilde makale yayınlanmaktadır.

"Is, Güc" The Journal of Industrial Relations and Human Resources is peer-reviewed, quarterly and electronic open sources journal. "Is, Güc" covers all aspects of working life and aims sharing new developments in industrial relations and human resources also adding values on related disciplines. "Is, Güc" The Journal of Industrial Relations and Human Resources is published Turkish or English language.

TARANDIĞIMIZ INDEXLER

Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazarlarına aittir.
Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors.
The published contents in the articles cannot be used without being cited

“İş, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi - © 2000- 2015

“Is, Güc” The Journal of Industrial Relations and Human Resources - © 2000- 2015

İÇİDEKİLER

KADINLARIN İŞGÜCÜNE KATILIMININ BELİRLEYİCİLERİ: BİR MİKRO UYGULAMA	221
Özet	221
Determinants of labor force participation of females: a micro application.....	222
Abstract.....	222
1. GİRİŞ	223
2. Literatür.....	224
3. Yöntem	226
3.1 Araştırmanın Amacı.....	226
3.2 Örneklem ve Verilerin Toplanması	226
3.3 Araştırmanın Modeli ve Değişkenleri.....	226
4. Bulgular	228
4.1 Örneklem Özellikleri.....	228
4.2 Örneklem Ait Tanımlayıcı İstatistikler	230
4.3 Logit Modelinin Sonuçları	230
5. SONUÇ	235
KAYNAKÇA	237

KADINLARIN İŞGÜCÜNE KATILIMININ BELİRLEYİCİLERİ: BİR MİKRO UYGULAMA

DETERMINANTS OF LABOR FORCE PARTICIPATION OF FEMALES: A MICRO APPLICATION

Yrd.Doç.Dr. Halim Tatlı

Bingöl Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü

ÖZET

Bu çalışmada, kadınların işgücüne katılımının üzerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bingöl kent merkezinde Ekim-Aralık 2014 tarihlerinde 400 kadına uygulanan bir anketten elde edilen veriler kullanılmıştır. Kadınların işgücüne katılımı bağımlı değişken, eğitim durumu, çocuk sayısı, eşinin aylık geliri, hanenin aylık geliri ve çalışma isteğinin taciz ve dedikodu gibi korku durumlarının etkilediğine inanmak açıklayıcı değişkenler olarak alınmıştır. Analizlerde lojistik regresyon kullanılmıştır. Lojistik regresyon analizi sonucunda; eğitim durumu ve hanenin aylık gelirikadınların işgücüne katılma olasılığını artırdığı saptanmıştır. Buna karşılık çocuk sayısı, eşinin aylık geliri ve çalışma isteğinin taciz ve dedikodu gibi korku durumlarının etkilediğine inanmanın kadınların işgücüne katılma olasılığını azalttığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadın İşgücü, İşgücüne Katılım, Logit Model, Bingöl.

ABSTRACT

In this study, we aimed to identify the factors that impact on labor force participation of women. Data was obtained from a questionnaire that is conducted to 400 women in Bingöl in the October-December 2014. Women's labor force participation is regarded as a dependent variable, whereas educational status, number of children, monthly income of the wife, monthly income of the household and believing that willingness to work effects situations of fears like harassment and gossip are taken as explanatory variables. In analysis process, logistic regression was used. According to the results of logistic regression; educational status and monthly income of the household was found to increase labor force participation of women. In contrast, number of children, monthly income of the wife and believing that willingness to work effects situations of fears like harassment and gossip was determined to decrease labor force participation of women.

Keywords: Female Labor Force, Participation Labor Force, Logit Model, Bingol

1. GİRİŞ

İşgücü ekonomik büyümeyi artıran önemli faktörler arasında yer almaktadır. Bir ülkede işgücü ve diğer üretim faktörlerinden yüksek düzeyde ve verimli bir biçimde faydalanılması o ülkenin ekonomik büyümesini artıracaktır. Benzer biçimde bir bölgenin gelişimi de yüksek düzeydeki işgücü kullanımına bağlı olduğu ifade edilebilir. Küreselleşen dünyada ailelerin ihtiyaçları giderek çeşitlenmekte ve ihtiyaç sayısı artmaktadır. Eğer ailede tek bir çalışan varsa onun geliri bu ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalmaktadır. Bu durumda ailenin ekonomik sıkıntılarını karşılamamanın tek yolu ailedeki diğer bireylerin ücretli bir işte çalışmasıdır. Çekirdek aile tiplerinde eğer erkek eşin çalışmasından oluşan aile geliri yetersiz kalırsa bu yetersizliğin giderilmesi için kadın eş çalışmak istemektedir. Bu durumda sonrada işgücüne katılmaya çalışan kadınların iş bulmasında birçok sorun ve engel ortaya çıkmaktadır. Kadınların işgücüne katılmaları hem aile düzeyinde hem de toplumsal düzeyde yoksulluğun azaltılması ve sosyal düzeyde bireylerin gelişmesine katkı sağlayabilir. Kadınlar erkekler ile kıyaslandığında, işgücüne katılımı önünde çok farklı veya çok fazla engel bulunduğu ifade edilebilir. Nitekim dünyanın birçok ülkesinde kadınların işgücüne katılım oranı erkeklerinkinden daha düşüktür (IMF, 2013: 4). Bunun temelinde bireysel, sosyal, ailevi ve ekonomik gibi birçok faktör bulunmaktadır. Ayrıca bu durum Türkiye’de ve özellikle ülkenin doğusunda işgücü piyasalarının en belirgin özeliği olduğu ifade edilebilir. İşgücüne katılım bakımında kadınlar ile erkekler arasındaki farklılığı tam olarak ortaya koyabilmek için kadınların işgücüne katılımını etkileyen faktörlerin çok boyutlu bakış açısıyla değerlendirilmesi gerekmektedir. Çünkü kadınların işgücüne katılımını tek bir faktöre indirgemek mümkün gözükmemektedir. Genel olarak kadınların işgücüne katılımını etkileyen birden fazla faktör bulunmaktadır. Kadınların çalışmasına yönelik tutumlar (Contreras ve Plaza, 2010), demografik faktörler (Özer ve Biçerli, 2003-2004; Read ve Cohen, 2007; Balleer, vd., 2009; Narayana ve Shongwe, 2010; Lee vd. 2014), eşinin eğitim düzeyi ve geliri (Spencer, 1973; Yıldırım ve Doğrul, 2008), göç (Berber ve Yılmaz-Eser, 2008), kadın ile erkek arasındaki ücret eşitsizliği (Yamak ve Topbaş, 2004), ailedeki çocuk sayısı ve çocukların yaşı (Dustmann ve Fabbri, 2003; Humphries ve Sarasúa, 2012; Croda, vd., 2011; Lee vd. 2014), ailenin gelir durumu (Nam, 1991), muhafazakarlık ve sosyal normlar (Göksel, 2013) kadınların işgücüne katılımını etkileyen önemli faktörlerdendir.

İşgücüne katılım oranı, istihdam edilenler ile işsizlerin (işgücünün) kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus (15 ve daha yukarı) içindeki oranıdır (TÜİK, 2015). Hem dünyada hem de Türkiye’de akademik yazında kadınların işgücüne katılımı çok araştırılan ve tartışılan bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu konudaki çalışmalar daha çok makro düzeyde yapılmıştır. Ayrıca bu konuda

Türkiye için mikro düzeyde yapılan çalışmalar sınırlı olduğu ifade edilebilir. Türkiye’de kadınların işgücünün önündeki engellerin neler olduğu ve bu engellerin azaltılması için uygulanacak politikaların belirlenmesinde mikro düzeyde de araştırılması önem arz etmektedir. Bu çalışmada kadınların işgücüne katılımları çok boyutlu bir bakış açısıyla demografik, ekonomik ve sosyal özellikler bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, Türkiye’de yapılan diğer çalışmalardan farklı olarak en önemli özelliği, demografik ve ekonomik özelliklerin yanında sosyal özellikleri de (taciz ve dedikodu, ataerkil düşünce ve muhafazakârlık gibi) göz önünde bulundurularak kurulan bir model ile analiz edilmesidir.

Bingöl ili diğer illerle karşılaştırıldığında sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasında oldukça geride (8il içinde 72. sırada) bulunmaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2013). Bu az gelişmişlik Bingöl’deki kadınların yaşamlarını daha da olumsuz etkilemektedir. Bingöl’de 2013 yılı itibarıyla işgücüne katılım oranı %54.6, işsizlik oranı %7 ve istihdam oranı %50.8 olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2015).

Bu çalışmanın amacı, Bingöl’de kadınların işgücüne katılımının, Ekim-Aralık 2014 tarihlerinde anket yöntemi ile toplanan veriler kullanarak, logit model yöntemiyle incelemektir. Çalışmanın girişi kısmını takip eden birinci bölümde literatür özeti verilmiş, ikinci bölümde ampirik analiz gerçekleştirilmiş ve sonuç ve önerilerle çalışma tamamlanmıştır. İncelenen konunun güncelliği ve seçilen değişkenlerin çeşitliliği yönleriyle, bu çalışmanın alan yazına bir katkı sağlayacağı ve politika yapıcıların dikkatini bir kez daha bu konuya çekeceği değerlendirilmektedir.

2. Literatür

Literatür incelendiğinde Türkiye ve dünyada kadınların işgücüne katılımı ile ilgili bir çok ampirik çalışma bulunmaktadır. Bu konu ile ilgili Türkiye’deki ilk çalışmalar makro verilere dayanmakta ve kadınların düşük işgücü katılımlarının makro değişkenleri olumsuz etkilediği belirtilmektedir (Özar, 1994; Özbay, 1994; TÜSİAD, 2000).

Son yıllarda işgücüne katılımı etkileyen faktörler ile ilgili olarak demografik, ekonomik ve sosyal faktörlerin bir arada değerlendirildiği çalışmalar giderek artmıştır.

Yapılan ampirik çalışmalarda eğitim düzeyinin kadınların istihdam ve işgücüne katılımın en önemli belirleyicisi olduğu belirtilmiştir (Contreras, vd., 2011). Teknolojik gelişme ile beraber işgücü piyasasında yapılan işlerini niteliği değişmekte ve bunun sonucu olarak işgücü piyasasında talepler farklılaşmaktadır. Bireyler eğitim vasıtasıyla arz edecekleri işgüçlerini niteliğini değiştirerek bu farklı talepleri karşılamaya çalışırlar. Hanedeki genç çocuk sayısı hem erişkin hem de genç kadınların işgücüne katılımının önündeki en önemli engeller arasında yer almaktadır (Contreras, vd., 2011:2766).

Kadınların işgücüne katılımının belirleyicileri ile ilgili yapılan çalışmalarda genel olarak okullaşmanın, yaşın, medeni durumun, çocuk sayısının, sosyal ve kültürel faktörlerin ve kırsal-kent ayrımının kadınların işgücüne katılımının önemli belirleyicileri olduğu belirtilmiştir (Dayıoğlu ve Kasnakoğlu, 1997; Tunalı ve Ercan, 1998; Dayıoğlu, 2000; Berber ve Eser, 2008, Dayıoğlu ve Kırdar, 2010).

Yamak ve Topbaş (2004) tarafından kadın emeği ve cinsiyet ayrımcılığı üzerine yapılan bir çalışmada özel sektörde kadınların maruz kaldığı ücret ayrımcılığının derecesini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Yapılan analiz sonucunda cinsiyete dayalı ücret ayrımcılığının derecesinin yaklaşık %62 olduğunu tespit etmişlerdir.

Kızılgöl (2012), 2002-2008 döneminde Türkiye genelinde, kentsel ve kırsal alanlarda yaşayan evli ve bekâr kadınların işgücüne katılımını etkileyen unsurları tespit etmek amacıyla yaptığı çalışmada veriler logit model analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında yapılan analizlerde evli ve bekâr kadınların işgücüne katılma kararları üzerinde eğitim düzeyinin, hanehalkı gelirin, bağımlılık oranının, oturlan konutun mülkiyetinin ve kadının yaşının en önemli faktörler olduğunu, çocuk sayısı kentsel alanda işgücüne katılımını azalttığı, kırsal alanda ise arttırdığı saptanmıştır. Benzer bir çalışma Kılıç ve Öztürk (2014) tarafında yapılmıştır. Söz konusu çalışmada, kadınların işgücüne katılımını araştırmak için 2002-2008 hane halkı bütçe anketleri kullanılmış ve veriler standart probit modeli ile tahmin edilmiştir. Çalışma sonucunda eğitim, medeni durum, ekonomik kaynaklar, toplumsal cinsiyet algısı ve yerleşim yeri kadınların işgücüne katılımını belirleyen faktörler olduğu ve bu faktörler arasında eğitimin, özellikle kentsel bölgelerde yaşayan kadınların işgücüne katılımı üzerinde etkili olan en önemli değişken olduğu tespit edilmiştir.

Er (2013), bölgesel düzeydeki verileri kullanarak kadınların işgücüne katılımını etkileyen faktörleri incelemek için bir çalışma yapmıştır. İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırılmasına göre 26 bölgeye ait verileri kullanarak yaptığı analizde eğitim düzeyinin, kadınların işgücüne katılım oranının pozitif, doğurganlık oranının ise negatif etkisi olduğu tespit etmiş ve birbiriyle komşu olan bölgelerde kadınların işgücüne katılım oranının komşu bölgelerin işgücüne katılım oranlarından etkilendiği saptanmıştır.

Gibb vd. (2014), tarafından yapılan çalışmada ailenin (ebeveynliğin) kadın ve erkeklerin işgücüne katılımları üzerinde anlamlı farklılıklar gösterdiği belirtilmiştir. Söz konusu çalışmada yapılan analizde, kadınlar için ebeveynliğin ücretli iş ve daha az çalışma saatlerinde azalan katılımla ilişkili olduğunu, erkekler için ise ebeveynliğin azalan işgücüne katılım ile ilişkili olmadığını ve bazı durumlarda azalan çalışma saatleri ile ilişkili olduğu saptanmıştır.

Javadian ve Addae (2013), İran'da yaşayan kadınların iş yerlerinde yüz yüze kaldıkları problemlerin nedenlerini ve işgücüne katılımın düşük olmasını araştırma için yaptıkları çalışmada kamu kurumlarındaki bürokratik engellerin düşük katılıma neden olduğu ve mesleki ayırımın İranlı kadınların kariyer seçimini sınırlandırdığını tespit etmişlerdir.

Göksel (2013), kadınların işgücüne katılımı ile muhafazakârlık arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yaptığı çalışmada kentsel alanlarda dinin ve sosyal normların kadınların işgücü katılımı üzerindeki etkisi negatif olduğu, kırsal alanlarda ise etkisinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

Yıldırım ve Doğrul (2008), tarafından Türkiye ile ilgili yapılan çalışmada medeni durumun, eşin eğitim düzeyinin, ekonomik durumun ve çocuk sayısının kadınların işgücüne katılmamalarında önemli etkenler olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu çalışmanın sonucunda eğitim seviyesi yükseldikçe kadınlar işgücüne katılım konusunda daha istekli hale geldikleri, eşin eğitim seviyesiyükseldiğinde kadınların katılım olasılığının da azaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada ailenin ekonomik durumu iyileştiğinde ve oturlan konutun mülkiyetine sahip olduğunda, kadınların katılım konusunda istekli davranmadığı bulunmuştur.

Son yıllarda işyerlerinde taciz ve dedikodu gibi korku durumlarının çalışanlar üzerinde çeşitli sorunlar oraya koymaktadır. Bu sorunlar arasında devamsızlık ve iş devir oranındaki artışlardır (Akgelik vd., 2009). Yapılan bir çalışmada kadınlar, erkeklere göre, daha fazla tacize maruz kaldıkları tespit edilmiştir (Parent-Thirion, vd., 2007: 37-38). Bu durum kadınların işgücüne katılma konusundaki isteksizliğin bir nedeni olarak ifade edilebilir.

3. Yöntem

Bu kısımda ampirik çalışmanın yöntemi hakkında bilgiler sunulmaktadır.

3.1 Araştırmanın Amacı

Bu çalışma kadınların işgücüne katılımının belirleyicilerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için anket yöntemi kullanılarak bir alan araştırması yapılmıştır.

3.2 Örneklem ve Verilerin Toplanması

Çalışmada kullanılan veri seti, Bingöl kent merkezinde bulunan kadınlara uygulanan bir anket yardımıyla elde edilen yatay kesit verilerinden oluşmaktadır. Araştırmada kullanılacak veri setini elde etmek üzere anket uygulamasının gerçekleştirildiği 2014 yılı itibarıyla Adrese Dayalı Kayıt Sisteminin verilerine göre Bingöl genelinde toplam nüfus 265514 iken, Bingöl il merkezindeki nüfus 99260'tır. Kent merkezinde 50832 kişi erkek ve 48428 kişi kadındır. Bu çalışmanın evreninin temsil eden ve anket uygulanan örneklem büyüklüğü $n = NPQZ^2 / [(N-1)d^2 + PQZ^2]$ biçimindeki örnek büyüklüğünün tahmini formülünden yararlanılmıştır¹. Burada; n: Örnek kütle büyüklüğü, N: Anakütle büyüklüğü (kent merkezindeki kadınların sayısı), P: Bingöl kent merkezindeki kadınların işgücüne katılma olasılığı, Q: Bingöl kent merkezindeki kadınların işgücüne katılmama olasılığı (1-P), Z : % (1-α) düzeyinde Z test değeri, α : Önem düzeyi, d: Hata (tolerans) payıdır. Bingöl kent merkezinde kadınların işgücüne katılma olasılığına ilişkin ön bilgi mevcut olmadığından ve mümkün olduğu kadar büyük örnekle çalışabilmek için işgücüne katılma/katılma olasılıklarının ½ olarak alındığı bir durumda %5 önem düzeyinde %5 hata payı ile anakütleyi temsil edecek örnek büyüklüğü, bu çalışma için; $n = \frac{48428 \times 0,5 \times 0,5 \times 1,96^2}{(48428 - 1) \times 0,05^2 + 0,5 \times 0,5 \times 1,96^2} = 381,14 \approx 381$ olarak belirlenmiştir. Çalışmada Bingöl kent merkezinde yaşayan 400 kadına uygulanan bir anket ile veriler toplanmıştır. Bu anket, Ekim 2014 ve Ocak 2015 tarihlerinde uygulanmıştır. Uygulanan anket, kadının demografik, sosyal özellikleri, geliri ve çalışma yaşamı ile ilgili bilgileri saptamaya yönelik sorulardan oluşmaktadır. Belirlenen anakütleye yüz yüze görüşme ile uygulanan anketlerden elde edilen ham veriler, SPSS programı veri tabanına kontrol edilerek girilmiştir. İlk aşamada SPSS programı yardımıyla her bir faktörün dağılımı incelendikten sonra değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmadığı ortaya konulmuştur. Daha sonra da, STATA programı yardımıyla oluşturulan bir logit model tahmin edilmiş ve bu tahmin sonuçlarına dayalı olarak kadınların işgücüne katılımlarının belirleyicileri araştırılmıştır.

3.3 Araştırmanın Modeli ve Değişkenleri

Araştırmada kullanılan veri seti 30'dan büyük olduğu için her bir faktörün dağılımı Tek Örneklem Kolmogorov Smirnov Testi ve Homogeneity of Variance Test yöntemleriyle incelendikten sonra parametrik olmayan test yöntemlerinin kullanılması yoluna gidilmiştir. Nitel değişkenler için ki-kare bağımsızlık, nicel değişkenler için Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık için P<0.05 değeri alınmıştır.

Çalışmada Bingöl kent merkezinde yaşayankadınlarını işgücüne katılma olasılığı üzerinde etkili olduğu düşünülen çeşitli faktörlerin etkisini tahmin etmek için logit model yöntemi kullanılmıştır. Olasılığın 0-1 aralığında kalmasını sağlayan ve katsayılar itibarıyla doğrusal olmayan logit modeli (Kennedy, 2006: 286),

1 Ö. Akbulut ve N. Yıldız, *İstatistik Analizlerde Temel Formüller ve Tablolar*, Aktif Yayınevi, Erzurum 1999, s. 8.

$$P_i = E(Y_i = 1 | X_i) = F(I_i) = F(\beta_0 + \beta_1 X_i) = \frac{1}{1 + e^{-I_i}}$$

$$= \frac{1}{1 + e^{-(\beta_0 + \beta_1 X_i)}} \quad (2)$$

(2) denkleminde görüldüğü gibi lojistik BDF'den türetilmektedir (Özer, 2004: 75). Burada yer alan $I_i = \beta_0 + \beta_1 X_i$ ve $e=2,7182$ olup, doğal logaritma tabanıdır. I_i -∞ ile +∞ arasında sınırsız bir aralığa sahip iken, olayın gerçekleşme olasılığını gösteren P_i de 0-1 arasında değer alır ve P_i ile I_i arasında doğrusal olmayan bir ilişki bulunmaktadır (Gujarati, 2011:554). Böylece bağımsız değişken (X_i) hangi değerleri alırsa alsın fonksiyondaki eksponansiyel terim daima pozitif olacağı için P_i 'nin alt sınırı da 0 olur. Olasılık için gerekli olan $0 \leq P_i \leq 1$ koşulunu bu fonksiyon sağlamış olur.

Eşitlik (2)'nin her iki yanını $(1 + e^{-I_i})$ ile çarpıldığında $(1 + e^{-I_i})P_i = 1$ olur. P_i ye bölüp 1 çıkarılarak $e^{-I_i} = \frac{1}{P_i} - 1 = \frac{1 - P_i}{P_i}$ bulunur. $e^{-I_i} = \frac{1}{e^{I_i}}$ olduğundan;

$$e^{I_i} = \frac{P_i}{1 - P_i} \quad (3)$$

eşitliği elde edilir. Burada $P_i/(1 - P_i)$, olasılık oranı (odds ratio)'dır. Bu oran da bir kadının işgücüne katılma olasılığının, katılmama olasılığına oranıdır. P_i açıklayıcı değişken (X_i) hakkında bilgi vermekte ve i ' ninci bireyin belirli bir tercihi yapma olasılığını ifade etmektedir. Odds oranının doğal logaritması alınarak Logit'e ulaşılır. Bu amaçla son eşitliğin (3) her iki yanının doğal logaritması alındığında;

$$\ln\left(\frac{P_i}{1 - P_i}\right) = \ln e^{I_i} = I_i = \beta_0 + \beta_1 X_i$$

$$L_i = \ln\left(\frac{P_i}{1 - P_i}\right) = I_i = \beta_0 + \beta_1 X_i \quad (4)$$

elde edilir ve burada olasılık oranının logaritması olan L_i , artık sadece X_i 'ye göre değil, aynı zamanda anakütle katsayılarına göre de doğrusaldır (Gujarati, 2011: 555; Koop, 2008: 278). Logit modelde P_i 0-1 aralığında değer alırken, L_i (logit) de -∞ ile +∞ arasında değer alır (Özer, 2004: 64; Cramer, 2005:4). Çalışmada kullanılan verilerin gruplandırılmamış veriler olması nedeniyle ele alınan model, en yüksek olabilirlik (EYO, Maximum Likelihood, ML) yöntemi ile tahmin edilmiştir.

Kadınların işgücüne katılması (bir işte çalışması) cevap değişkeni olarak 1 ve 0 değerlerini alan bağımlı kukla değişken ile ifade edilmiştir. Bu çalışmanın modeli şöyle tanımlanabilir;

$$Y_i^* = \beta_0 + \beta_1 X_i + u_i \quad (5)$$

Burada,

Eğer $Y_i^* > 0$ ise $Y_i = 1$ ve kadın bir işte çalışıyor,

Eğer $Y_i^* < 0$ ise $Y_i = 0$ ve kadın bir işte çalışmıyor,

β : bir parametre vektörü, X_i : bir bağımsız değişkenler vektörü, u_i : hata terimi biçiminde tanımlanmakta ve lojistik olarak dağıldığı varsayılmaktadır. Çalışmanın modeli logit model formatında Denklem 6 ile gösterilebilir.

$$L_i = \ln\left(\frac{P_i}{1 - P_i}\right) = Y_i = \beta_0 + \beta_1 X_i \quad (6)$$

Kadınların işgücüne katılmasını üzerinde etkili olabileceği düşünülen bağımsız değişkenler Tablo 1'de verilmiştir. Bu değişkenler, tahmin modellerinde açıklayıcı değişken (X_i) olarak kullanılmaktadır.

Tablo 1. Ekonometrik Modelin Değişkenleri

Değişkenler	Tanımı
Bağımlı Değişken	
Çalışma Durumu	İşgücüne Katılma (Kategorik) Evet:1, Hayır:0
Bağımsız Değişkenler	
Yaş (Yaş)	Kadının yaşı (Nicel)
Medeni hal (MH)	Kategorik (Evli:1, Bekar/Dul:2)*
Evlilik yaşı (e_yaş)	Evlilik yaşı (Nicel)
Hanehalkı büyüklüğü (HBU)	Hanehalkı büyüklüğü (Nicel)
Çocuk sayısı (çocuk)	Çocuk sayısı (Nicel)
Paralı eğitim gören çocuk sayısı (p_çocuk)	Paralı eğitim gören çocuk sayısı (Nicel)
Kendisinin eğitim durumu (k_çocuk)	Alınan eğitim yılı sayısı (Nicel)
Eşinin eğitim durumu (e_çocuk)	Alınan eğitim yılı sayısı (Nicel)
Annesinin eğitim durumu (a_çocuk)	Alınan eğitim yılı sayısı (Nicel)
Babasının eğitim durumu (b_çocuk)	Alınan eğitim yılı sayısı (Nicel)
Hanede çalışan sayısı (h_çalışan)	Hanede çalışan sayısı (Nicel)
Kendisinin aylık geliri (k_gelir)	Kendisinin aylık geliri (Nicel)
Eşinin çalışma durumu (e_çalışma)	Eşinin çalışma durumu (Kategorik)(Evet:1, Hayır:2)**
Eşinin aylık geliri (e_gelir)	Eşinin aylık geliri (Nicel)
Hanenin aylık geliri (h_gelir)	Hanenin aylık geliri (Nicel)
Fiziksel sermaye (FS)	Ailenin malvarlığı (Nicel)
Konut Sahipliği (konut)	Konut sahipliği (Kategorik) (Evet:1, Hayır:2)**
Taciz/Dedikodu (taciz)	Çalışma isteğini, taciz ve dedikodu gibi korku durumlarının etkilediğine inanmak (Kategorik)(Evet:1, Hayır:2)**
Ataerkil anlayış(ataerkil)	"Kadının yeri evidir" ataerkil anlayışına katılmak (Kategorik) (Evet:1, Hayır:2)**

*Referans grup "Bekar/Dul" olarak belirtilmiştir, ** Referans grup "Hayır" olarak belirtilmiştir.

Çalışmanın modeline girecek değişkenlerin belirlenmesi amacıyla nitel değişkenler için ki-kare bağımsızlık testi, nicel değişkenler için ise Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır. Bu iki test sonucunda modele girebilecek değişkenlerin, kadınların eğitim durumu (k_çocuk), çocuk sayısı (çocuk), eşinin aylık ortalama toplam geliri (e_gelir), hanenin aylık ortalama toplam geliri (h_gelir) ve çalışma isteğini, taciz ve dedikodu gibi korku durumları etkilediğine inanmak (taciz) olduğu saptanmıştır. Bu bağımsız değişkenlerinin yer aldığı nihai model

$$L_i = \ln\left(\frac{P_i}{1-P_i}\right) = Y_i = \beta_0 + \beta_1 k_egitim_i + \beta_2 cocuk + \beta_3 e_gelir + \beta_4 h_gelir + \beta_5 taciz \quad (7) \text{ biçiminde oluşturulmuştur.}$$

4. Bulgular

Bu kısımda, öncelikle araştırma kapsamına alınan örneklemin özellikleri ortaya konulmakta, ekonometrik modelin oluşturulmasında dikkate alınan değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler verilmekte ve uygulama sonucunda ulaşılan tahmin ve test sonuçları sunulmaktadır.

4.1 Örneklem Özellikleri

Çalışma kapsamına alınan kadınların içinde evli olanların oranı %68,5, bekar/dul olanların oranı ise %31,5'tir (Tablo 2). Son bir yılda ödenmemiş borç yada taksitini olduğunu belirtenlerin oranı %62, olmadığını belirtenlerin oranı %38 olarak tespit edilmiştir (Tablo 2).

Araştırma kapsamına giren kadınların %56,8'i oturdukları konutun kendilerine ait olduğunu, %43,2'si ise oturdukları konutun kendilerine ait olmadığını beyan etmişlerdir (Tablo 2). Katılım-

cuların yarısından fazlasının konut sahibi olduğu görülmektedir. Ancak konut sahibi olmayanların oranı da (%43,2) yüksektir.

Kadınların %72,5'ibir işte çalışmadığını, %27,5'i ise çalıştığını beyan etmiştir (Tablo 2). Ayrıca kadınların %53,8'i ev hanımı olmasını ve 12,8'i ailevi nedenleri çalışmamasına gerekçe göstermiştir. Araştırmada katılımcıların %40,9'unun özel sektörde işçi olduğu ve %30'unun memur tespit edilmiştir. Bingöl'de özel sektörde işçi olarak çalıştırılan kadınlar genellikle asgari ücret almaktadır. Katılımcıların %75,45'inin 15-25 yaş aralığında bir işte çalışmaya başladığı, %16,36'sının ise 26-35 yaş aralığında bir işte çalışmaya başladığı saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Kadınların Bazı Sosyo-Demografik ve Ekonomik Özelliklerine Göre Dağılımları

Sosyo-Demografik Özellik	Sayı	Yüzde	
Medeni durumu [n (%)]	Evli	274	68,5
	Bekar/Dul	126	31,5
Borç yada taksidininin olması [n (%)]	Evet	248	62,0
	Hayır	152	38,0
Konut sahipliği [n (%)]	Evet	227	56,8
	Hayır	173	43,2
Çalışma Durumu [n (%)]	Evet	110	27,5
	Hayır	290	72,5
Çalışmamam nedeni [n (%)]	Öğrenci	29	10,0
	Ev hanımı	156	53,8
	Yaşlı	17	5,9
	Ailevi kişisel nedenler	37	12,8
	Diğer	51	17,6
İşteki Durumu [n (%)]	Memur	33	30,0
	İşçi (Devlet)	3	2,7
	İşçi (Özel sektör)	45	40,9
	Diğer	29	26,4
Çalışmaya başlama yaşı [n (%)]	15-25	83	75,45
	26-35	18	16,36
	36 yaş ve üzeri	9	8,19

Araştırma kapsamına alınan kadınların bir işte çalışmayla ilgili görüşlerinin dağılımını Tablo 3 vermektedir. Tablo 3'e göre çalışma isteğini taciz,dedikodu gibi korku durumları etkilediğini düşünenlerin oranı %29,8, "Kadının yeri evidir" ataerkil düşüncesine katılanların oranı %26,3 ve Bingöl'deki muhafazakarlık ve toplum baskısının bir işte çalışmasını etkilediğini belirtenlerin oranı %51,5 olarak bulunmuştur. Bu bulgular Bingöl'de muhafazakarlığın kadınların işgücüne katılımını olumsuz etkilediğini göstermektedir.

Ayrıca eşinin bir işte çalışmasını desteklediğini belirtenlerin oranı %47, desteklemediğini belirtenlerin oranı %53 olarak bulunmuştur (Tablo 3). Yakın çevresinin bir işte çalışmasını desteklediğini belirtenlerin oranı %58, desteklemediğini belirtenlerin oranı %42 olarak bulunmuştur. Bu bulgular Bingölde kadınların eşleri onların bir işte çalışmalarını pek desteklemediklerini göstermektedir. Bunun nedeni Bingöl'deki muhafazakarlık baskısı olduğu ifade edilebilir.

Tablo 3. Kadınların Bir İşte Çalışmayla İlgili Görüşlerinin Dağılımı

Kadınların çalışmayla ilgili görüşleri	Sayı	Yüzde	
Çalışma isteğinizi taciz,dedikodu gibi korku durumları etkilediğini düşünüyor musunuz? [n (%)]	Evet	119	29,8
	Hayır	281	70,3

"Kadının yeri evidir" ataerkil düşüncesine katılıyor musunuz, [n (%)]	Evet	105	26,3
	Hayır	295	73,8
Bingöl'deki muhafazakarlık ve toplum baskısı bir işte çalışmanızı etkiliyor mu ? [n (%)]	Evet	206	51,5
	Hayır	194	48,5
Eşiniz çalışmanızı destekliyor mu? [n (%)]	Evet	124	47,0
	Hayır	140	53,0
Yakın çevreniz çalışmanızı destekliyor mu ? [n (%)]	Evet	232	58,0
	Hayır	168	42,0
Sizce bir kadının çalışması öz güvenini artırır mı? [n (%)]	Evet	388	97,0
	Hayır	12	3,0

4.2 Örneklem Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Bu kısımda, çalışmanın örnekleme için tahmin edilecek logit modelde yer alacak muhtemel bazı değişkenlere ait bazı tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir. Araştırmada kadınların yaşına bakıldığında yaş ortalaması yaklaşık $34,14 \pm 11,38$ olup, en genci 15 ve en yaşlısı da 43 yaşındadır (Tablo 4). Katılımcıların ilk evlilik yaş ortalaması yaklaşık $19,46 \pm 3,94$ 'tür. Ayrıca en erken 10 yaşında evlenen kadın bulunmaktadır. Bu bulgu Bingöl'de ilk evlilik yaşının oldukça düşük olduğunu göstermektedir (Tablo 4).

Kadınların yaşadığı hane büyüklüğü ortalaması $5,39 \pm 2,22$ kişi, en yüksek değeri 15 kişi ve en düşük değeri 1 kişi olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2). Kadınların sahip olduğu çocuk ortalaması yaklaşık $2,08 \pm 2,12$ 'dir (Tablo 4). Araştırmada kadınların toplam eğitim yılı ortalaması $7,56 \pm 5,37$ yıl, en yüksek değeri 19 yıl ve en küçük değeri 0 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç kadınların eğitim yılı ortalamasının oldukça düşük olduğunu göstermektedir.

Kadınların aylık ortalama toplam geliri yaklaşık 345 TL olarak bulunmuştur (Tablo 4). Kadınların yaşadığı hanenin aylık ortalama toplam geliri (medyan değeri) yaklaşık 1500 TL olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4. Nicel Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	Ortalama	Standart Sapma	Medyan	En küçük	En büyük
Yaş	34,14	11,38	33	15	73
e_yaş	19,46	3,94	19	10	35
HBU	5,39	2,22	5	1	15
çocuk	2,08	2,12	2	0	13
p_çocuk	0,26	0,72	0	0	8
k_çocuk	7,56	5,37	8	0	19
e_çocuk	9,50	4,73	8	1	19
a_çocuk	2,53	3,40	0	0	19
b_çocuk	3,88	4,13	5	0	19
h_çalışan	1,50	1,03	1	0	7
k_gelir	342,84	685,83	0	0	3000
e_gelir	1021,50	1346,89	800	0	15000
h_gelir	1967,71	1985,60	1500	0	20000
FS	38551,11	61959,38	12000	0	500000
Gözlem	400	400	400	400	400

4.3 Logit Modelinin Sonuçları

Nicel değişkenler için sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur. Buna göre kadınların yaşı, hanehalkı büyüklüğü, çocuk sayısı, kendisinin eğitim durumu, eşinin eğitim durumu, annesinin eğitim durumu, babasının eğitim durumu, hanede çalışan sayısı, kendisinin aylık geliri, eşinin aylık geliri ve hanenin

aylık gelir değişkenleri için olasılık değerleri (P)0,05'e eşit ya da bundan küçük olması nedeniyle sonuçlar istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç herhangi bir işte çalışan ve çalışmayan kadınlar karşılaştırıldığında söz konusu nicel değişkenler için farklılık olduğunu göstermektedir. Ancak herhangi bir işte çalışan ve çalışmayan kadınlar karşılaştırıldığında evlilik yaşı, paralı eğitim gören çocuk sayısı ve mal varlığı değişkenleri için farklılık bulunmamıştır (P>0,05). Çok değişkenli analizler için değişken seçebilmek amacıyla tek değişkenli analizler sonucunda elde edilen P değeri <0,25 olan değişkenler logit model için aday değişken olarak alınmıştır (Hosmer ve Lemeshow, 1998: 86).

Tablo 5.Tahmin Edilecek Logit Modele Girebilecek Aday Nicel Değişkenler

Değişken	Çalışmıyor	Çalışıyor	P değeri*
Yaş	36 (15-73)	26 (17-55)	< 0,01
e_yaş	19 (10-30)	20 (12-35)	0,182
HBU	5 (2-15)	6 (1-13)	< 0,035
Çocuk	2 (0-13)	0 (0-10)	< 0,01
p_çocuk	0 (0-3)	0 (0-8)	0,900
k_çocuk	5 (0-17)	11 (0-19)	< 0,01
e_çocuk	8 (1-17)	13 (1-19)	< 0,01
a_çocuk	0 (0-19)	0 (0-17)	0,019
b_çocuk	5 (0-19)	5 (0-17)	< 0,01
h_çocuk	1 (0-6)	2 (0-7)	< 0,01
k_gelir	0 (0-2500)	800 (0-3000)	< 0,01
e_gelir	1000 (0-5000)	0 (0-15000)	< 0,01
h_gelir	1500 (0-18000)	2350 (0-20000)	< 0,01
FS	12000 (0-500000)	15000 (0-450000)	0,378

*Mann Whitney U testi, Değerler ortanca (min, max) olarak verildi.

Tüm değişkenler <0,25, bu nedenle bu değişkenler logit modele girmeye adaydır.

Nitel değişkenler olan medeni durum, konut sahipliği, taciz/dedikodu, ataerkil anlayış ve eşinin çalışma durumu için sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur. Buna göre medeni durum, taciz/dedikodu ve ataerkil düşünce değişkenleri ile kadınların işgücüne katılımı arasında anlamlı bir ilişki vardır (P<0,05). Ancak konut sahipliği ve eşinin çalışma durumu ile kadınların işgücüne katılımı arasında anlamlı bir ilişki yoktur (P>0,05). Bu nedenle konut sahipliği ve eşin çalışma durumu değişkenlerine ait P değeri >0,25 olduğu için logit modele girmeye aday değildir.

Tablo 6.Tahmin Edilecek Logit Modele Girebilecek Aday Nitel Değişkenler

Değişkenler		Çalışma durumu		P
		Çalışmıyor	Çalışıyor	
MH [n (%)]	Evli	236 (86,1)	38 (13,9)	<0,01*
	Bekar	54 (42,9)	72 (57,1)	
	Toplam	290 (72,5)	110 (27,5)	
Konut [n (%)]	Evet	161 (70,9)	66 (29,1)	0,419**
	Hayır	129 (74,6)	44 (25,4)	
	Toplam	290 (72,5)	110 (27,5)	
Taciz [n (%)]	Evet	102 (85,7)	17 (14,3)	<0,01*
	Hayır	188 (66,9)	93 (33,1)	
	Toplam	290 (72,5)	110 (27,5)	
Ataerkil [n (%)]	Evet	92 (87,6)	13 (12,4)	<0,01*
	Hayır	198 (67,1)	97 (32,9)	
	Toplam	290 (72,5)	110 (27,5)	
E_çalışma [n (%)]	Evet	189 (86,7)	29 (13,3)	0,731
	Hayır	39 (84,8)	7 (15,2)	
	Toplam	228 (86,4)	36 (13,6)	

* Yates'in Düzeltilmiş Ki-Kare Testi, **Fisher Ki-Kare Testi.

Yapılan logit model analizi sonucunda, modelde yer alan değişkenler, değişkenlerin katsayıları, bu katsayılar a ait standart hatalar, z değerleri, anlamlılık düzeyleri ve %95 güven sınırlarına ait bilgiler Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Tahmin Edilen Logit Modele Ait Bulgular

Değişken	Katsayı	S.Hata	z	P> z	%95 Güven Aralığı	
					Alt	Üst
k_ēğitim	0,0730504	0,0335326	2,18	0,029	0,0073277	0,138773
Çocuk	-0,2790688	0,1131966	-2,47	0,014	-0,5009301	-0,0572074
e_gelir	-0,0005609	0,0001528	-3,67	0,000	-0,0008604	-0,0002613
h_gelir	0,0005168	0,0001133	4,56	0,000	0,0002948	0,0007388
Taciz	-1,010126	0,3380558	-2,99	0,003	-1,672704	-0,3475492
Sabit	-1,439013	0,4280449	-3,36	0,001	-2,277966	-0,6000608
k_ēğitim: kendisinin eğitim yılı, çocuk: çocuk sayısı, e_gelir: eşinin aylık geliri, h_gelir: hanenin aylık geliri, taciz: çalışma isteğinin taciz ve dedikodu gibi korku durumlarının etkilemesi						
Gözlem Sayısı = 400 LR chi2(5) = 126,91 Prob > chi2 = 0,0000						
Log likelihood = -171,8104 Pseudo R2 = 0,2697						

Yapılan logit model analizi sonucunda, modelde yer alan değişkenlerin odds oranları, anlamlılık düzeyleri ve %95 güven sınırlarına ait bilgiler Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Tahmin Edilen Logit Modele Ait Odds Oranı

Değişken	Odds Oranı	S.Hata	z	P> z	%95 Güven Aralığı	
					Alt	Üst
k_ēğitim	1,075785	0,0360738	2,18	0,029	1,007355	1,148863
Çocuk	-0,7564879	0,0856319	-2,47	0,014	0,6059668	0,9443982
e_gelir	-0,9994393	0,0001527	-3,67	0,000	0,9991399	0,9997387
h_gelir	1,000517	0,0001133	4,56	0,000	1,000295	1,000739
Taciz	-0,364173	0,1231108	-2,99	0,003	0,1877388	0,7064172
Sabit	-0,2371616	0,1015158	-3,36	0,001	0,1024925	0,5487783
k_ēğitim: kendisinin eğitim yılı, çocuk: çocuk sayısı, e_gelir: eşinin aylık geliri, h_gelir: hanenin aylık geliri, taciz: çalışma isteğinin taciz ve dedikodu gibi korku durumlarının etkilemesi						
Gözlem Sayısı = 400 LR chi2(3) = 19,23 Prob > chi2 = 0,0002						
Log likelihood = -128,99059 Pseudo R2 = 0,0694						

Yapılan logit model analizi sonucunda anlamlı bulunan değişkenler, bir birim arttırıldığında, kadınların işgücüne katılma olasılığı üzerinde meydana getirdiği marjinal etkiyi Tablo 9 vermektedir.

Tablo 9. Kadınların İşgücüne Katılma Olasılığı Üzerinde Etkili Olan Açıklayıcı Değişkenlerin Marjinal Etkileri

Değişken	dy/dx*	S.Hata	z	P> z	%95 Güven Aralığı	
					Alt	Üst
k_ēğitim	0,0100447	0,0045149	2,22	0,026	0,0011957	0,0188938
Çocuk	-0,0383732	0,0153142	-2,51	0,012	-0,0683884	-0,008358
e_gelir	-0,0000771	0,0000195	-3,96	0,000	-0,0001153	-0,0000389

h_gelir	0,0000711	0,0000139	5,12	0,000	0,0000438	0,0000983
Taciz	-0,1315494	0,0399673	-3,29	0,001	-0,2098839	-0,0532149

* Katsayı büyüklükleri doğrudan bağımsız değişkenin olasılık üzerindeki etkisini vermemektedir. Bu nedenle olasılığın bağımsız değişkenlere göre değişme oranı yani marjinal etki hesaplanmıştır.

Yapılan analizde tahmin edilen logit modele ilişkin Tablo 7 incelendiğinde; kadınların eğitim durumu, çocuk sayısı, eşinin aylık geliri, hanenin aylık geliri ve taciz ve dedikodudeğişkenlerin anlamlılık değerlerinin $P < 0,05$ olması nedeniyle anlamlı oldukları saptanmıştır. Bu sonuçlara *ekonometrik modele alınan* bağımsız değişkenlerin kadınların işgücüne katılma olasılığını açıklamada anlamlı olduklarını göstermektedir (Tablo 8).

Örnekleme için yapılan analiz sonucuna göre kadınların işgücüne katılma olasılığı ile ilgili model şu şekilde yazılabilir:

$$L_i = \ln \left(\frac{P}{1-P} \right) = -1.4390 + 0.0731k_egitim - 0.2791cocuk - 0.0006e_gelir + 0.0005h_gelir - 1.0101taciz$$

$$\left(\frac{P}{1-P} \right) = e^{-1.4390 + 0.0731k_egitim - 0.2791cocuk - 0.0006e_gelir + 0.0005h_gelir - 1.0101taciz}$$

Modeldeki sabit terim (-1,4390), söz konusu açıklayıcı değişkenlerin sıfır olması halinde kadınların işgücüne katılma log-olasılık oranını verir. Regresyon tahminlerinde sabit terim, her zaman anlamlı sonuçlar vermeyebilir (Gujarati, 2011:82).

Kadınların eğitim durumunun tahmin edilen eğim katsayısı %5 düzeyinde anlamlı ve yaklaşık 0,0731 olarak hesaplanmıştır (Tablo 7). Bu sonuç modeldeki diğer değişkenler sabitken kadınların eğitim durumu kadınların işgücüne katılma olasılığı üzerinde olumlu bir etkisinin olduğunu ifade etmektedir. Buna göre kadınların eğitim yıllı sayısı arttıkça işgücüne katılma olasılıkları da artmaktadır. Odds oranına göre, kadınların eğitim yılı sayısı kadınların işgücüne katılma olasılığını yaklaşık 1,08 kat artırmaktadır (Tablo 8).

Kadınların sahip olduğu çocuk sayısı, kadınların işgücüne katılma olasılığı üzerinde anlamlı bir değişken olarak tespit edilmiştir. Bu değişkenin eğim katsayısı negatif, %5 düzeyinde anlamlı ve yaklaşık 0,2791 olarak hesaplanmıştır (Tablo 7). Diğer alternatif bir yorum ise bağımsız değişkenlere göre olasılığın değişim oranı dikkate alınarak yapılmaktadır. Buna göre kadınların işgücüne katılma olasılığı, modeldeki diğer bağımsız değişkenler sabit iken, çocuk sayısı bir birim (bir çocuk) arttığında yaklaşık 0.038 azalacaktır (Tablo 9). Bu sonuç, çocuk sayısının fazla olması kadınların işgücüne katılmasının önünde bir engel olduğu ifade edilebilir.

Eşinin aylık ortalama geliri değişkeni, kadınların işgücüne katılma olasılığı üzerinde anlamlı bir değişken olarak tespit edilmiştir. Bu değişkenin eğim katsayısı %1 düzeyinde anlamlı ve negatif olarak bulunmuştur (Tablo 7). Buna göre eşinin aylık ortalama geliri arttıkça kadınların işgücüne katılma olasılığı azalmaktadır. Odds oranına göre, eşinin aylık ortalama toplam geliri, kadınların işgücüne katılma olasılığını yaklaşık 1 (bir) kat azaltmaktadır (Tablo 8).

Hanenin aylık ortalama toplam geliri de, kadınların işgücüne katılma olasılığı üzerinde anlamlı bir değişken olarak tespit edilmiştir. Ancak bu değişkenin eğim katsayısı %1 düzeyinde anlamlı ve pozitif olarak hesaplanmıştır (Tablo 7). Buna sonuç hanenin aylık ortalama geliri arttıkça kadınların işgücüne katılma olasılığı artmaktadır. Odds oranına göre, hanenin aylık ortalama toplam geliri, kadınların işgücüne katılma olasılığını yaklaşık 1 (bir) kat artırmaktadır (Tablo 8).

Yapılan analizde kategorik değişken olan taciz, kadınların işgücüne katılma olasılığını etkileyen önemli bir faktör olarak saptanmıştır. Bu değişkenin eğim katsayısı negatifve %5 düzeyinde anlamlı olarak bulunmuştur (Tablo 7). Referans grup olarak çalışma isteğini, taciz ve dedikodu gibi korku durumlarının etkilediğine hayır diyen kadınlar seçildiğinde, evet diyen kadınların işgücüne katılma olasılığının hayır diyenlere göre yaklaşık 0,36kat daha az olduğu tespit edilmiştir (Tablo 8). Bağımsız değişkenlere göre olasılığın değişim oranı dikkate alınarak yorum yapıldığında ise evet diyen kadınların işgücüne katılma olasılığı hayır diyen kadınlara göre 0.13 daha azdır (Tablo 9). Bu sonuçlar işgücü piyasasında çalışma isteğini, taciz ve dedikodu gibi korku durumları etkilediğine inanan kadınların inanmayan kadınlara kıyasla daha dezavantajlı olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu bulgular taciz dedikodu gibi korku durumları kadınların işgücüne katılması önünde önemli bir engel olduğu ifade edilebilir.

Modelin uyumu Hosmer-Lemeshow ile incelendiğinde, modelin kadınların işgücüne katılma olasılığının tahmininde yeterli bir model olduğu bulunmuştur (ki-kare=7,28, sd=7 ve P=0,2004).

5. SONUÇ

Bu çalışmada mikro düzeyde anket yöntemiyle toplanan veriler kullanılarak kadınların işgücüne katılımını etkileyen bireysel, ekonomik ve sosyal faktörlerin neler olduğu araştırılmıştır. Çalışma kapsamında elde edilen veriler göz önünde bulundurularak oluşturulan logit modele girebilecek değişkenlerin belirlenmesi amacıyla nitel değişkenler için ki-kare bağımsızlık testi, nicel değişkenler için ise Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır. Bu iki test sonucunda modele girebilecek değişkenlerin, kadınların eğitim durumu, çocuk sayısı, eşinin aylık ortalama geliri, hanenin aylık ortalama geliri ve çalışma isteğini, taciz ve dedikodu gibi korku durumları etkilediğine inanmak olduğu saptanmıştır. Bu bağımsız değişkenler bağımlı değişken olan kadınların işgücüne katılımı üzerindeki etkisi logit model yöntemiyle analiz edilmiştir.

Bu çalışmanın sonuçları kadınların eğitim durumları kadınların işgücüne katılımını anlamlı bir biçimde artırdığını göstermiştir. Yani kadınların aldıkları eğitim yılı sayısı arttıkça işgücüne katılma olasılıkları da artmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek olan kadın daha nitelikli hale gelir ve niteliğine göre kolay bir şekilde iş bulabilir. Genel olarak tahmin edilen modelin bu sonucu literatürde açıklanan çalışmaların sonuçları ile tutarlı olduğu ifade edilebilir (Yıldırım ve Doğrul, 2008; Contreras, 2011; Kızılgül, 2012; Er, 2013).

Bu çalışma kapsamında yapılan analizde anlamlı bir şekilde kadınların işgücüne katılımını azaltan iki önemli faktörün kadınların çocuk sayısı ve eşinin aylık ortalama geliri olduğu bulunmuştur. Kadınların çocuk sayısı ve eşinin aylık ortalama toplam geliri arttıkça işgücüne katılma olasılıkları da azalmaktadır. Bu iki değişkende meydana gelen artış kadınların işgücüne katılma isteğini azalttığı ifade edilebilir. Humphries ve Sarasu'a (2012), Croda, vd. (2011), Lee vd. (2014) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları bu çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Ayrıca eşinin aylık ortalama geliri değişkeni, kadınların işgücüne katılma olasılığı üzerinde anlamlı bir değişken olarak tespit edilmiştir. Ancak bu değişkenin kadınların işgücüne katılma olasılığını azalttığı sonucu bulunmuştur. Yani eşinin aylık ortalama geliri arttıkça kadınların işgücüne katılma olasılığı azalmaktadır.

Çalışmanın diğer önemli bir sonucu, çalışma isteğini, taciz ve dedikodu gibi korku durumlarının etkili olduğuna inan kadınların işgücüne katılmada daha aza istekli olmalarıdır. Yani referans grup

olarak çalışma isteğini, taciz ve dedikodu gibi korku durumlarının etkilediğine hayır diyen kadınlar seçildiğinde, evet diyen kadınların işgücüne katılma olasılığının hayır diyenlere göre yaklaşık daha az olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar işgücü piyasasında çalışma isteğini, taciz ve dedikodu gibi korku durumları etkilediğine inanan kadınların inanmayan kadınlara kıyasla daha dezavantajlı olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu bulgular taciz dedikodu gibi korku durumları kadınların işgücüne katılması önünde önemli bir engel olduğu ifade edilebilir.

Kadınların işgücüne katılımının artırılması için uzun vadede alınması gereken en önemli önlem kadınların eğitim düzeyinin artırılmasıdır. Bunun için küçük yaşta kız çocukların eğitim görmeleri için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Ayrıca kadınların okullaşma oranlarının artırılması için eğitime özendirme stratejilerinin geliştirilmelidir. Bunların yanında çocuk bakım hizmetlerinin ücretsiz olarak devlet tarafında sunulması, bebek bakımı için destek tedbirlerinin geliştirilmesi ve bunlara yönelik olarak yasal düzenlemeler yapılarak kadınların işgücüne katılmaları konusunda daha istekli olmaları sağlanabilir.

Çalışmanın ortaya koyduğu diğer önemli bir sonuç işyerindeki taciz ve dedikodu gibi korku durumlarının kadınların işgücüne katılma olasılığını azaltmasıdır. Bu kapsamda taciz ve dedikodu gibi korku durumlarına yol açan risk faktörlerini belirlemek ve bunların azaltılması için stratejiler üretmek gerekmektedir. Ayrıca çalışanları, özel sektör ve kamudaki yöneticileri bu konuya daha duyarlı hale getirmek ve yerel ve sivil toplum kuruluşların bu konuda farkındalık oluşturacak politikalar geliştirmesi gerekmektedir. İşyerinde bu konuda alınabilecek önlemler olarak yönetmelikler çıkarmak ve işyeri prosedürleri oluşturmaktır. Sonuç olarak bu çalışmanın kadınların işgücüne katılımını etkileyen faktörler ile ilgili önemli bilgiler sunduğu ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

- Akgeyik, T. Güngör, M. Uşen, Ş. Omay, U. (2009), “İşyerinde Psikolojik Taciz Olgusu: Niteliği, Yaygınlığı ve Mücadele Stratejisi” , *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*,56, 404-511.
- Balleer, A. Gomez Salvador, R. Turunen, J. (2009), “Labour Force Participation in the Euro Area: A Cohort Based Analysis”, *European Central Bank WorkingPaper Series*, No: 1049, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1049.pdf> (02.07.2015).
- Berber, M. Yılmaz, B. (2008), “Türkiye’de Kadın İstihdamı: Ülke ve Bölge Düzeyinde Sektörel Analiz”, “İş Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 10(2),1-16.
- Contreras, D. Mello, L. Puentes, E. (2011), “The determinants of labour force participation and employment in Chile”, *Applied Economics*, 43(21), 2765–2776
- Contreras, D. Plaza, G. (2010), “Cultural Factors in Women’s Labor Force Participation in Chile”, *Feminist Economics*, 16(2), 27-46.
- Cramer, J. (2005), “Omitted Variables ve Misspecified Disturbance in The Logit Model”, Amsterdam School of Economics, *UvA Econometrics, Discussion Paper*, <http://dare.uva.nl/document/2/96199> (02.07.2015).
- Croda, E. Kyriazidou, E. Polycarpou, I. (2011), “Intertemporal Labor Force Participation of Married Women in Germany: A Panel Data Analysis”, *Ca’Foscari University of Venice Department of Economics Working Papers*, No:17/WP/2011, http://www.unive.it/media/allegato/DIP/Economia/Working_papers/Working_papers_2011/WP_DSE_croda_kyriazidou_polycarpou_17_2011.pdf (02.07.2015).
- Dayıoğlu, M. Kasnakoğlu, Z. (1997), “Kentsel Kesimde Kadın ve Erkeklerin İşgücüne Katılımları ve Kazanç Farklılıkları” *METU Studies in Development*,24(3), 329-361.
- Dayıoğlu, M. (2000), “Labor Force Participation of Women in Turkey”, F. Acar ve A. Güneş-Ayata (Ed.), *Gender and Identity Construction: Women of Central Asia, the Caucaus and Turkey*, Leiden, Brill.
- Dustmann, C. Fabbri, F. (2003), “Language proficiency and labour market performance of immigrants in the UK”, *EconomicJournal*, 113(489), 695–717.
- Gibb, S.J.Fergusson, D.M. Horwood, L.J. Boden, J. M. (2014), “The Effects of Parenthood on Workforce Participation and Income for Men and Women”, *Journal of Family and Economic Issues*, 35(1), 14-26,
- Göksel, İ. (2013), “Female labor force participation in Turkey: The role of conservatism”, *Women’s Studies International Forum*, 41(1). 45-54.
- Gujarati, D.N. (1995), *Temel Ekonometri*, (Çev. Ümit Şenesen ve Gülay Günlük Şenesen), Literatür Yayıncılık, İstanbul 2011.
- Humphries, J. Sarasu’ a, C. (2012), Off the Record: Reconstructing Women’ s labor force participation in the european past , *Feminist Economics*, 18(4), 39-67.
- (International Monetary Fund, (IMF, 2013), *Women, Work, and the Economy: Macroeconomic Gains From Gender Equity*, IMF STAFF DIS-

- CUSSION NOTE, SDN/13/10, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2013/sdn1310.pdf> (10.04.2015)
- Javadian, G. Addae, I.Y. (2013), "The impact of bureaucracies and occupational segregation on participation of Iranian women in the workforce", *Equality, Diversity and Inclusion: An International Journal*, 32(7), 654-670.
- Kalkınma Bakanlığı, (2013), İllerin ve Bölgelerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması araştırması, <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Yaynlar/Attachments/548/SEGE-2011.pdf> (15.05.2015).
- Kennedy, P. (1998), *Ekonometri Kılavuzu*, Çevirenler: Muzaffer Sarımeseli ve Şenay Açıkgöz, Gazi Kitabevi, Ankara. 2006.
- Kılıç, D. Öztürk, S. (2014), "Türkiye'de Kadınların İşgücüne Katılımı Önündeki Engeller ve Çözüm Yolları: Bir Ampirik Uygulama", *Amme İdaresi Dergisi*, 47(1), 107-130.
- Kızılgöl, Ö.A. (2012), Kadınların İşgücüne Katılımının Belirleyicileri: Ekonometrik Bir Analiz, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 13(1), 88-10.
- Koop, G. (2008), *Introduction to Econometrics*. England: John Wiley&Sons.
- Lee, S. Zhou, H. Kim, Y. (2014), "Labor force participation among Asian immigrant women: Findings from the 2007 American Community Survey", *International Journal of Social Welfare*, Vol. 23(3), 296-308.
- Nam, S. (1991), "Determinants of Female Labor Force Participation: A Study of Seoul, South Korea, 1970-1980", *Sociological Forum*, 6(4), 641-659.
- Narayana, N. Shongwe, N.B. (2010), "Determinants of Female Labor Force Participation in the Agricultural Sector", *The IUP Journal of Agricultural Economics*, 7(1/2). 83-108.
- Özar, Ş. (1994), "Some Observations on the Position of Women in the Labor Market in the Development Process of Turkey", *Boğaziçi Journal*, 8(1/2), 21-43.
- Özbay, F. (1994), "Women's Labor in Rural and Urban Setting", *Boğaziçi Journal*, 28(7), 1239-1248.
- Özer, H. (2004), *Nitel Değişkenli Ekonometrik Modeller: Teori ve Bir Uygulama*, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Özer, M. Biçerli, K. (2004), "Türkiye'de Kadın İşgücünün Panel Veri Analizi", *Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 55-86.
- Parent-Thirion, A. Fernández Macías, E. Hurley, J. Vermeulen, G. (2007), Fourth European Working Conditions Survey, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/pubdocs/2006/98/en/2/ef0698en.pdf (Erişim tarihi, 19.06.2015).
- Read, J.G. Cohen, P.N. (2007), "One size fits all? Explaining U.S.-born and immigrant women's employment across 12 ethnic groups", *Social Forces*, 85(4), 1713-1734.
- Spencer, B.G. (1973), "Determinants of the labour force participation of married women: A micro-study of Toronto households", *Canadian Journal of Economics*, 6(2), 221-239.
- Tunalı, I. Ercan, H. (1998), "Labor Market Segmentation in Turkey", in Main Characteristics and Trends in the Turkish Labor Market, T. Bulutay (Ed.), Ankara: TÜİK.
- TÜİK, (2015), İşgücü İstatistikleri, [http://tui-kapp.tuik.gov.tr/Bolgesel/](http://tui-kapp.tuik.gov.tr/Bolgesel/menuAction.do) menuAction.do (04.06.2015).
- TÜSİAD, (2000), Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset, İstanbul: Lebib Yayınevi
- Yamak, N. Topbaş, F. (2004), "Kadın emeği ve Cinsiyete Dayalı Ücret Ayrımcılığı", *Karadeniz Teknik Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 18(3-4), 143-156.
- Yıldırım, K. Doğrul, G. (2008), "Çalışmak ya da Çalışmamak: Türkiye'de Kentsel Alanlarda Yasayan Kadınların İşgücüne Katılmama Kararlarının Olası Belirleyicileri", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 239-262.